

ספרא וסייפא

יום לפני נפילתו במלחמת העולם הראשונה הספיק חייל יהודי צעיר, שהיה גם עילוי משפטי, לומר קדיש על חבריו. ספר תורה שהתגלגל למניין חצרות חשף את סיפורו

/ משה פינצ'וק /

ליו של ספר תורה זה מופלאים. במקום להיות מונח בהיכל כאבן שאין לה הופכין, עבר ספר תורה זה ממניין למניין שהיה זקוק לו. בסביבות שנת 2010 עלה ספר התורה מבריטניה לארץ ישראל, והשתכן בקהילה חדשה בוויכוח יעקב שנוקקה לספר תורה. כעבור כמה שנים, בשנת 2016, עבר הספר למאחז ליד נגהות שנוקקה לספר תורה, ובעקבות הקורונה עבר ספר התורה למניין חצר ברמת-ביית-שמש. כך השתתף ספר התורה של הארי לוי בהקמת ארבעה מניינים ובתי כנסת שהיו זקוקים לספר תורה. כמשתתף באותו מניין חצר, הלוחית הקטנה שבירית ספר התורה צדה את עיניי ועוררה את סקרנותי. את תוצאותיו של המחקר שערכתי אני מפרסם כאן, בסמוך ליום השנה למותו של הארי לוי, ט"ז כסלו.

חזון לשיקום הנוער

רבות תהיתי: כמה זכה בחור צעיר זה שזכרו שגור בפי אנשים יותר ממאה שנה לאחר מותו? לא היו לו צאצאים שינציחו את זכרו, ורק ספר התורה הזה שעבר ממקום למקום החיה תדיר את זכרו ואת שמו. אומנם אין לנו עסק בחשבונותיו של הקב"ה; ואף על פי כן, אנו יודעים על מעשה אחד בלבד של הארי לוי ז"ל. הייתכן שאותו חסד של אמת שגמל הארי לשני החללים היהודים יום לפני מותו, ודאי גתו להעביר הודעה לשאריתם, הוא שעמד לימינו והעלה את זיכרונו, בבחינת יש קונה עולמו שעה אחת? לא-לוהים פתרונים.

חיבורו של הארי לוי, "בתי משפט לילדים", הוא בעל ערך היסטורי. הנחת יסוד רווחת כיום היא שעבירות ילדים ונוער דורשות יחס משפטי שונה מעבירות דומות המבוצעות על ידי בגירים. גם הקירת עדים צעירים דורשת הכשרה מיוחדת. מכאן הצורך בערכאה שייפוטית ייחודית לנוער, שאכן קיימת בימינו. בית המשפט לנוער הוא בעל סמכויות מיוחדות לשפוט עבירות שביצעו קטינים, ומטרתו שייקום ולא ענישה.

הארי לוי כתב את חיבורו בתקופה שבה החברה עשתה את צעדיה הראשונים בהכנה ובהבחנה בין נוער, שפשע לראשונה, ובין פושעים בגירים ומשורפשים. הוא מאמץ הבחנה זו בשתי ידיו, מנתח את ההיגיון והתועלת שבהפרדה בין התחומים, מעודד את הערים באנגליה שטרם אימצו הבחנה זו לעשות זאת, ומבטיח כי הבחנה זו תעשה רבות למיגור התרופעה של פשיעת קטינים והירדרדותם לפשע. ברבות הימים חוונו הפך למציאות. יהי זכרו ברוך. ●

ידידת ספר התורה

השם והזיכרון שקבע לו אביו בבית ה' לא נשתקע, והיה לזיכרון עולם.

"לשרת את מלכו וארצו"

סג"מ הארי לוי, ששמו היהודי היה ככל הנראה הירש בן אריה לייב נולד בשנת 1890 במנצ'סטר שבבריטניה, הצעיר מתוך עשרה אחים ואחיות, לאביו ג'ון (נפטר ב-1925) ואמו סרי פיה (נפטרה ב-1909). הוא למד בבית ספר יסודי יהודי במנצ'סטר, ובחטיבת הביניים, בין השנים 1903-1905, למד ב"מנצ'סטר גרמר סקול", הצטיין והשיג מקום ראשון בלימודיו. הוא סיים לימודי משפטים והוסמך כעורך דין ב-1911. בתחילת דרכו בלימודי משפטים זכה במקום ראשון על חייבור שכתב בנושא "בתי משפט לילדים". החיבור פורסם בנובמבר 1908 בכתב העת Manchester Law Student's Chronicle.

בינתיים התגייס הארי לצבא הבריטי מתוך "חרדה לשרת את מלכו וארצו", כלשון אחד מחבריו הטובים שהספידוהו, והגיע לדרגת סגן-משנה. יממה לפני נפילתו, ב-29 בנובמבר, שלח הארי מכתב מרגש לעיתון היהודי באנגליה ג'ואיש כרוניקל, בדבר שני חיילים יהודים שנהרגו ושהוא עסק בקבורתם (התרגום שלי):

נפל בחלקי בנסיבות המוזרות ביותר לטפל בקבורתם של שניים מחבריי היהודים שנפלו לאחרונה בקרב קמברה. הממונה שלי זימן אותי והודיע לי על כך ששניים מבני הדת שלי נקברו זה עתה בבית הקברות שהוקם בחופזה לאחר הקרב, וכן כי הכומר הצבאי מבקש שקצין יהודי יקרא את טקס הקבורה שלהם. באופן טבעי נעתרתי לבקשה וקראתי את הקדיש מעל קבריהם של סג"מ כהן מיחידת יורש העצר המלכוני תי של סאסקס, וטוראי ראשון ג'ייקובסון מיחידת מידלסקס.

באופן מפתיע, בית הקברות שנבנה נמצא כמעט באותו חלק של "שטח הפקר" המקורי שאני עצמי חציתי עם הפלוגה שלי בתקיפה. אין לי שם או כתובת של הקרובים של אף אחד משני האנשים האמיצים שהקריבו את הקורבן הגבוה ביותר. אני מנצל את ההזדמנות להכיר לכם את העובדות, כדי שאולי תוכלו ליצור עמם קשר.

למחרת כתיבת מכתב זה, ב-30 בנובמבר, נפל הארי לוי בקרב ההמשך. כעבור שנתיים, בשנת 1919, תרם אביו ג'ון לוי ספר תורה לבית הכנסת החדש של קהילת הרוגיט. "הכל תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל". גלגור

הכריטיס הצבאי של הארי לוי (למעלה) ועם אביו, ג'ון צילום: באדיבות המשפחה

פרשת החיילים והחללים היהודים שנלחמו בצבאות שהיו מעורבים במלחמת העולם הראשונה נדחקה מזה דורות לקרן זווית במורד עות הקולקטיבית של עם ישראל, ואפשר להבין זאת. מאז מלחמת העולם הראשונה (1914-1918) חלו כל כך הרבה אירועים הרי גורל והרי אסון, בעולם בכלל ובעם ישראל בפרט, עד שנתקיימו דברי חז"ל "צרות אחרונות משכיחות את הראשונות". אומדן מספר היהודים שנלחמו במלחמת העולם הראשונה, משני צידי המתרס, נע בין 1.3 מיליון ל-2 מיליון. מתוכם נפלו למעלה מ-170 אלף חללים. בצבא הבריטי בלבד לחמו כ-60 אלף חיילים יהודים, וכ-2,324 נפלו במלחמה (כדברי צ'רצ'יל בהקדמתו לספר הזיכרון לחיילים היהודים שהתפרסם ב-1922).

הדברים הבאים מוקדשים לחייל יהודי אחד, סג"מ הארי לוי ז"ל, שנפל ביום שישי, ט"ז כסלו תרע"ח (30 נובמבר 1917) בקרב קמברה הראשון, בצרפת, ושם מקום מנוחתו בקבר אחים. אלמלא ספר תורה שתרם אביו ג'ון לוי, לבית כנסת שהוקם אז בעיירה הארוגיט, בצפון יורקשייר, אנגליה, ונתגלגל משם לבתי כנסת שונים בישראל, לא היה זכרו צף ועולה יותר ממאה שנים לאחר נפילתו. אביו השכיל לחקוק את זכר בנו לא רק על מעיל ספר התורה, שמאז בלה והוחלף, אלא גם על שתי לוחיות מתכת שהוברגו בידיות עץ החיים של ספר התורה, ושרדו עד היום. זכה הארי לוי, שנפל בהיותו רווק צעיר בן 27, ונתקיימו בו דברי הנביא "וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבִיתִי וּבְחֻמֹּתַי יָד וְנֶשֶׁם טוֹב מִפְּנִים וּמִבְּנֹת".

הרב ד"ר משה פינצ'וק הוא ראש המרכז למורשת ישראל, המכללה האקדמית נתניה. כל החומרים הקשורים להארי לוי ניתנים לצפייה באתר המרכז